

Si mai es desvetllen els bous

QUIM GIBERT

Mediterrània enllà hi ha un altre país, on de les síndries, de les prunes, de les figues, de les tomates... també en diuen síndries, prunes, figues i tomates. I és que amb la llengua sarda els catalans compartim més de quatre mil paraules, fruit d'un llarg període de presència catalana a l'illa (1297-1713).

Algú ha sentit a parlar mai de la «llagosta a la catalana»? A Nuoro, al cor de Sardenya, és un plat corrent. I dels «musclos a la catalana», en teniu coneixement? Els fan a Càller, la capital. Per la seva banda, l'eco de les pedres del cap i casal sard amaga així mateix reminiscències de la nostra expansió mediterrània: el gòtic català de la catedral, el claus-

Les despulles de Martí el Jove descansen a la catedral de Càller».

tre de l'església de Sant Domènec, l'absis i el campanar del santuari de Bonaire, una avinguda dedicada a la Mare de Déu de Lluc... A més, als afores de Càller hi ha les viles de Monserrato i Teulada (nom també, aquest últim, d'un poblet de la comarca valenciana de la Marina Baixa) i a la costa oest, l'illot anomenat Il Catalanu. Per a l'antropòleg Mario Atzori, el pas de la corona catalano-aragonesa primer, i de l'espanyola després, han deixat una empremta cultural ibèrica en el substrat local.

El secà i la màquia configuren, d'una manera intermitent, gran part del territori illenc. De tant en tant el paisatge sard et sorprèn amb un dels més de set mil monuments megalítics, entre els quals destaquen els de caràcter defensiu. Es tracta d'unes torres prehistòriques, conegudes com a nurags, que foren construïdes inicialment arran de les nombroses rivalitats tribals i posteriorment reforçades a causa dels reiterats intents d'invasió externs.

«Mai no hem tingut el control polític de l'illa, és a dir, gairebé sempre hem estat una colònia», em confessava una veïna de Sàsser. I és que els sards han vist passar les principals civilitzacions mediterrànies; la petja catalana de l'Alguer així ho certifica. Amb tot, la galopant italianització de l'illa fa difícil de sentir-hi tant l'alguerès com el sard. Un gruix important del jovent està convençut que usar qualsevol llen-

gua pròpia de l'Estat italià que no sigui l'italià, o sigui el toscà, fa vulgar. Giulio Paulis, professor de lingüística de la Universitat de Càller, subratlla que a Sardenya no s'hi ha desenvolupat mai una consciència lingüística. El complex d'inferioritat es va accentuar entre els sards a partir dels anys cinquanta: les classes benestants van adoptar l'italià, mentre que el sard esdevenia la llengua dels pagesos i pastors. Paral·lelament, una escola i una televisió exclusivament en italià han acabat d'esguerrar el fet nacional sard. «La meua àvia em parlava en sard i jo l'entenia perfectament. Quan li responia en italià, li costava moltíssim d'entendre'm, i és que a mi els pares ja em van parlar en italià, tot i que entre ells es parlaven en sard», m'explicava una ensenyant de llengües a secundària que sap parlar diferents idiomes europeus però que diu no veure's amb cor d'expressar-se en sard.

Així i tot, són constants els clams independentistes. Entre les parets del Càller antic, una corrua de cartells reivindiquen Unu logu, una linba, una kultura, una istoria, unu populu. Indhipendhentzia. Bainzu Piliu, professor de la Universitat de Sàsser, pensa que l'Estat italià ha convertit Sardenya en una terra dependent econòmicament: «La metròpoli romana no deixarà mai morir de gana l'illa per tal de poder perpetuar l'esmentat lligam, és a dir, no permetrà mai que els sards es puguin rebel·lar contra un mal govern.» Piliu, fundador del Partit Independentista Sard, denuncia que els milanesos i altres nord-italians estan comprant l'illa a trossets «per tal que després treballem per a

Reivindicacions d'independència per a Sardenya en els carrers de Nuoro.

ells com a cambres o hàgim d'emigrar. I és que Itàlia ha descobert que Sardenya és molt bonica». En aquesta línia, l'escriptor Salvatore Satta compara l'ensopiment polític de la Sardenya dels darrers temps amb un parell de bous arraulits, dormint vora els marges d'un camí, i el despertar de la nació sarda, a un carro que quan té junyits ambdós bous «aleshores és, més que un carro, un instrument de guerra».←